

Stichting de Witte Roos

Verslag van activiteiten 2011

Doel van de stichting

Stichting De Witte Roos stelt zich ten doel om duurzaamheid in de stedelijke omgeving te doen ervaren en een zo concreet en uitdagend mogelijk gezicht te geven. De stichting wil bewoners van stedelijke gebieden inspireren, informeren en ondersteunen bij het maken van keuzes voor duurzaam gedrag.

In dit verslag wordt kort beschreven hoe de stichting hieraan heeft gewerkt in 2011.

De stichting heeft de laatste jaren een uitgebreid netwerk ontwikkeld van mensen, initiatieven en organisaties, die gemotiveerd zijn tezamen duurzame stedelijke ontwikkeling op de kaart te zetten. In 2010 ontstond de gedachte om de activiteiten vanuit en met het bestaande netwerk uit te bouwen onder de naam EcoHuis Holland.

In 2011 heeft stichting de Witte Roos een marktverkenning gehouden en vastgesteld dat het niet verstandig is om met meerdere namen naar buiten te treden. Besloten is om onder de meest bekende naam door te gaan, en wel als de Witte Roos. Hierom en op grond van een onderzoek naar zoekmachinemarketing is besloten om de website www.ecohuischeck.nl en www.ecohuisholland.nl te doen opgaan in www.witteroos.nl.

In 2011 is voorts besloten dat de stichting zich blijft concentreren op twee onderwerpen waar een ieder dagelijks mee te maken heeft: Eten & Drinken, Huis & Tuin.

Duurzame restauratie Huis de Witte Roos

Het rijksmonument de Witte Roos is gelegen aan de oudste gracht van Delft. Na de stadsbrand van 1536 is hier een klein huis gebouwd. Dit werd geleidelijk verhoogd, verbreed, verlengd en omgevormd naar de behoeften en smaken van de tijd. Het gebouw wordt dientengevolge gekenmerkt door een verscheidenheid van karakteristieke vertrekken en bouwelementen uit verschillende stijlperiodes. Een zeer belangrijke transformatie vond plaats in de 18^e eeuw, toen onder meer de voorgevel werd vervangen, en waarbij de hal, de gang en de vertrekken op de begane grond hun huidige uiterlijk kregen.

Huis de Witte Roos wordt thans fasegewijs gerestaureerd. Na een zeer ingrijpende restauratie van het casco is het interieur ter hand genomen. De restauratieplannen zijn opgesteld op grond van zeer zorgvuldig vooronderzoek. Het primaire doel is conserveren: behoud en voor zo ver nodig herstel van de vele nog aanwezige karakteristieke elementen. Er vinden geen bouwkundige ingrepen plaats om bv. kamertjeskantoren of appartementen in het gebouw onder te brengen. Hier wordt op topniveau gerestaureerd. Het huis krijgt daarmee een bijna museale kwaliteit.

Naast het doel om de verschillende onderdelen van het gebouw opnieuw te kunnen beleven in hun oorspronkelijke gedaante, is ten doel gesteld het gebouw een duurzame toekomst te geven. Uitgangspunten hierbij zijn:

- Verlenging van de levensduur door oordeelkundig gebruik van materialen, constructies en installaties.
- Het beperken van het gebruik van grondstoffen en energie uit niet-vernieuwbare bronnen,
- Hergebruik van afvalstoffen, bouwelementen e.d., resp. het gebruik van materialen die biologisch afbreekbaar zijn,
- Zorg voor bouwconstructies in bouwfysisch opzicht,
- Het creëren van een gezond binnenmilieu en een comfortabele omgeving.

Een niet onbelangrijk effect van duurzaam restaureren is dat de energiekosten – een forse kostenpost bij oude gebouwen – beperkt kan blijven.

Het inpassen van duurzaamheidstechnieken bij restauraties is niet eenvoudig, maar als het goed wordt gedaan leidt dat er toe dat storende hedendaagse elementen (zoals verwarmingsradiatoren) niet te zien zijn. In Huis de Witte Roos is bv. wandverwarming toegepast. De verwarmingsplaten bevinden zich achter de textiele wandbespanning. De platen zijn zo dun dat ze ruim binnen bestaande aftimmerprofielen passen. Omdat gekozen is voor stralingswarmte met lage temperaturen, is er geen risico dat de historische wandbespanning gevaar loopt.

In Huis de Witte Roos zijn enkele contemporaine elementen aangebracht. Zo is de binnenplaats met glas overdekt, en is er een serre geplaatst aan de achterzijde van het gebouw. In het dak van de serre bevonden zich zonnecellen. .

De nieuwe constructies zijn licht van gewicht, volledig demontabel en voldoen daarmee aan de eis van reversibiliteit zoals die bij monumenten wordt gesteld.

Met behulp van een zorgvuldig aanbestedingsproces zijn de juiste adviseurs en uitvoerende bedrijven geselecteerd. Omdat met de planvorming een lange doorlooptijd was gemoeid is na de aanbesteding kritisch bezien of er nog nieuwe installatietechnieken zouden moeten worden ingebracht om de “state of the art” daarvan te laten zien. Dit heeft geleid tot wijzigingen in het ontwerp en uitbreiding van de installatie voor warmte, koude en lucht. Zo is o.m. het meest nieuwe type luchtwarmtepomp geïnstalleerd en een additionele vacuümzonnecollector. Deze apparatuur is geïnstalleerd in 2011. Voor de elektrotechniek is in 2011 is een ontwerpbestek gemaakt dat met de best beschikbare techniek tot een zeer grote additionele energiebesparing zal leiden. Het elektriciteitsplan is gekoppeld aan een intelligent gebouwbeheersysteem dat met innovatieve software alle elektrische systemen bestuurt. In 2011 ontworpen verlichtingsplan is o.m. een interactief led-systeem opgenomen.

Bij de restauratie van Huis de Witte Roos is ook goed nagedacht over waterbeheer. Er is een waterkelder aangetroffen die inmiddels is gerestaureerd. Hemelwater wordt eerst gezuiverd en opgeslagen in deze kelder. Dit water wordt –evenals in het verleden -gebruikt om het gebouw schoon te maken en voor de tuin. In Huis de Witte Roos wordt het regenwater nu ook gebruikt om de toiletten te spoelen. De waterkelder fungeert ook als buffer in tijden van overvloedige regenval. Met zo'n buffer wordt het riool wordt gevrijwaard van piekbelasting en dat is gunstig voor het zuiveringsproces van rioolwater. De in Huis de Witte Roos geproduceerde hoeveelheid afvalwater wordt beperkt door spaar-spoel-armaturen bij wastafels en wc's.. Samenwerkingspartner TU Delft heeft een prototype ontwikkeld voor een waterbesparende wc en een waterbesparende douche. Tenslotte wordt warmte teruggewonnen uit afvalwater.

De gekozen materialen passen in het “cradle-to-cradle”concept: zeer veel antieke materialen worden herbruikt. Nieuw materialen komen uit vernieuwbare bronnen en zijn in de afvalfase volledig opneembaar in de natuur (er is bv. vlas, kurk e.d. toegepast als isolatiemateriaal) of ze kunnen in de bouw volledig worden hergebruikt (zoals bijvoorbeeld de aluminium prefab-constructie van de glaskap en serre).

Er is nauwelijks afval op de bouw, en wat er is wordt in vele fracties gescheiden. Voor de gebruiksfase is voorzien in het voorkomen van afval en in faciliteiten voor het scheiden van afval met het oog op hergebruik. Organisch afval wordt gebruikt in de “eetbare” tuin.

Bijeenkomsten en evenementen

Huis de Witte Roos is een icoon van duurzaam restaureren. Dat trekt mensen, zoals onder meer is gebleken op de open monumentendag in september 2011. Er kwamen toen meer dan 1000 bezoekers. Naast behoefte aan informatie over de gebruikte duurzaamheidstechnieken, is er behoefte aan uitleg over de historie van het gebouw. Dat blijkt ook bij andere bezoekenmomenten. Het historische karakter speelt een grote rol. Het intrigeert bezoekers hoe hier vroeger werd geleefd, gewoond en gewerkt. Daarom kiest de stichting er voor, om bij het verspreiden van de duurzaamheidsboodschap, verbindingen te leggen tussen het verleden, het heden en de toekomst. Dit uitgangspunt was leidend bij de vernieuwing van de website en is ook aangehouden bij de vormgeving van de tentoonstellingsthema's in het gebouw.

In 2011 is een expositieconcept ontwikkeld, waarmee interessante duurzaamheidstechnieken die zijn of worden toegepast in Huis de Witte Roos inzichtelijk kunnen worden gemaakt. Daarbij worden nieuwe media gebruikt. De expositie is flexibel en uitbreidbaar.

In 2011 is ook een netwerk van vrijwilligers opgezet. Deze vrijwilligers fungeren als gastvrouw/gastheer en/of suppoost.

Er zijn verschillende filmpjes gemaakt over de duurzame restauratie. Deze worden gebruikt als instructiemateriaal voor de vrijwilligers.

De praktijk van duurzaam wonen

De stichting heeft samen met Delftse onderwijsinstellingen en professionals een programma ontwikkeld om stadsbewoners te ondersteunen bij het duurzamer maken van hun huis en hun woongedrag. Ook de gemeente is hierbij betrokken.

Om de aanbodzijde te versterken werd in december 2011 samen met de gemeente en enkele lokale bedrijven een workshop georganiseerd met het MKB over duurzaam renoveren. Achtergrondkennis over beleid en techniek wordt bijeengebracht in Renonet, het deskundigennetwerk van stichting de Witte Roos dat ook in 2011 weer bijeenkwam. Daarnaast participeert de stichting in het DuMo-team (Duurzame Monumenten) van het Kissz-netwerk (Kennis in Synergie in een Sustainable Zuid-Holland). In 2011 werden enkele werkbijeenkomsten gehouden.

Het programma om stadsbewoners te helpen werd evenals in vorige jaren uitgevoerd onder de naam EcoHuis Fix, waarbij het doel is de ecologische minpuntjes van huishoudens te "fixen". In 2011 is hierbij weer samengewerkt met de Technische Universiteit en Haagse Hogeschool, vestiging Delft. Een groot aantal huishoudens is door studenten bezocht en hun energiehuishouding is doorgemeten. De bewoners kregen met name veel praktische tips op het gebied van elektriciteit besparing.

Daarnaast is tijdens bijeenkomsten, open dagen en studiebezoeken in 2011 informatie geboden en zijn vragen van stadsbewoners over duurzaam renoveren beantwoord.

Tenslotte moet de duurzaamheidsadvisering worden genoemd die via Fonds 1818 wordt aangeboden aan subsidiënten van Fonds 1818. In de regel betreft het gebouwen waar een maatschappelijke organisatie is gehuisvest. Stichting de Witte Roos treedt hierbij op als duurzaamheidscoach.

Kennisontwikkeling duurzaam renoveren

In de voorgaande paragrafen is reeds aandacht besteed aan kennisuitwisseling en –ontwikkeling voor duurzaam renoveren op lokaal en regionaal niveau. De kennisontwikkeling werd en wordt ook uitgebouwd op Europees niveau, in het project livinggreen.eu. De Europese Commissie heeft dit project in 2011 genomineerd voor de "Eurostar", onder meer vanwege de innovatieve duurzaamheidstechnieken die in Huis de Witte Roos worden toegepast. Aan livinggreen.eu zijn bovendien extra middelen ter beschikking gesteld om kennis uit te wisselen met drie andere grote Europese samenwerkingsverbanden voor duurzaam (ver)bouwen. Dit heeft geleid tot een nieuw koepelproject: Envireo.eu. In dit project worden ambitieniveaus voor energiebesparing in de gebouwde omgeving ontwikkeld.

Eten & drinken

Jaarlijks wordt in september een streekmarkt georganiseerd, in 2011 voor de achtste keer.

De streekmarkt is een initiatief van stichting de Witte Roos, die in de loop der jaren een uitgebreid netwerk van boeren en buitenlui heeft opgebouwd. De streekmarkt toont stadsbewoners wat in de landelijke omgeving van Delft wordt voortgebracht en brengt hen in aanraking met de cultuurhistorische waarden van het landschap.

In 2011 is de organisatie in handen gegeven van het Evenementenbureau Delft.

Het thema Eten & Drinken komt ook aan de orde bij de catering van bijeenkomsten die de stichting organiseert. Hierbij worden de “Meisjes van Biesland” ingeschakeld. Zij gebruiken biologische streekproducten uit de Bieslandse polder. Dit is een landschappelijk fraai, vogelrijk gebied dat grenst aan de Delftse bebouwing: een voorbeeld van “boeren met de natuur”.

Middelen

Stichting de Witte Roos is geen vermogensfonds. Ondanks de ANBI-status is het tot nu toe niet gelukt om schenkingen van privépersonen te verwerven.

Het aanvragen en beheren van subsidies bij overheden en instellingen behoeft veel aandacht. De ervaring leert dat het opbouwen van langlopende partnerschappen de meeste vruchten afwerpt.

In 2011 werd de duurzame restauratie van het rijksmonument de Witte Roos ondersteund door verschillende organisaties:

- De Europese subsidie werd gecontinueerd,
- Subsidie werd toegekend door het Prins Bernhard Cultuurfonds en twee fondsen op naam: het Wijnand Goppel Fonds en het Wimmen Fonds.
- De gemeente Delft verstrekke subsidie,
- De Van der Mandele-stichting stelde voor haar doen ongebruikelijk grote bedragen ter beschikking.

Stichting de Witte Roos is deze organisaties grote dankbaarheid verschuldigd.

Het activiteitenprogramma van de stichting werd in 2011 met name mogelijk gemaakt door Fonds 1818. Stichting de Witte Roos kan de unieke samenwerking met dit Fonds niet hoog genoeg schatten.

De publieksactiviteiten van stichting de Witte Roos werden daarnaast mogelijk gemaakt door:

- De Technische Universiteit Delft,
- De Haagse Hogeschool, vestiging Delft,
- De gemeente Delft,
- Urban.nl – The International Institute for the Urban Environment,
- Het Europese Interreg IVB-NWE-programma.

Ook deze steun verdient veel dank van stichting de Witte Roos.

In 2011 kon nog onvoldoende duidelijkheid worden verkregen over de financiële stromen in de komende jaren. De economische crisis bemoeilijkt een goede inschatting van inkomsten. Ondanks de zeer goede werkrelatie met de gemeente Delft zet de daar plaats vindende reorganisatie en afslanking de inzet van ambtenaren onder druk. De deelname van Europa, de Technische Universiteit Delft en de Haagse Hogeschool blijft in 2012 gehandhaafd. Voor projecten blijft Fonds 1818 ontvankelijk.

De stichting verwacht veel van vrijwilligers en pro Deo-bijdragen van deskundigen en bedrijven uit de regio. Hiervoor is in het verslagjaar een goede basis gelegd.

Bijlage 1: Organisaties waarmee in 2011 is samengewerkt

1. CURNET (nationaal kenniscentrum voor bouw- en infrastructuur)
2. Dream Team Delft (platform voor samenwerking tussen bedrijven, organisaties en de gemeente voor een duurzaam Delft)
3. EcoConstruction (Waalse combinatie van duurzame bouwers)
4. EcoHuis Antwerpen (gemeentelijk publiekscentrum over duurzaam leven in Antwerpen)
5. Energetikon Ludwigsburg (gemeentelijk publiekscentrum over duurzaam leven in oprichting in Ludwigsburg)
6. EREA (Energie Agentschap gericht op de regio Delft - Zoetermeer)
7. Espace Environnement (Waalse overheidsorganisatie gericht op duurzaam bouwen)
8. Fonds 1818 (vermogensfonds dat donaties verstrekt aan stichtingen en verenigingen voor algemeen maatschappelijke projecten zonder winst oogmerk)
9. Gemeente Delft
10. Gemeente Midden-Delfland
11. Gezonde Gronden (geeft voorlichting, instructie en advies hoe gezond voedsel te produceren/consumeren in stad en ommelanden)
12. Haags Milieucentrum (onafhankelijk milieucentrum in Den Haag)
13. Haagsche Hogeschool (HBO opleiding)
14. ISSO (kennisinstituut voor de installatiebranche)
15. IVN (natuurvereniging)
16. KISSZ (provinciaal samenwerkingsverband Kennis In Synergie in een Sustainable Zuid Holland)
17. KNNV (natuurvereniging)
18. Midden-Delflandvereniging (gebiedsvereniging)
19. National Trust (NGO op het gebied van restauratie en beheer van natuur en monumenten in Groot-Brittannië)
20. Programmabureau Land van Wijk en Wouden (organisatie voor gebiedsontwikkeling)
21. Promotieplatform Midden-Delfland (organisatie voor gebiedsontwikkeling)
22. Samiko/Comfortinstallateur (branchevereniging voor installatiebedrijven)
23. Stichting Agrodome (duurzame ontwikkelingen en bouwprojecten waar natuurlijke grondstoffen centraal staan)
24. Stichting Duurzaam Renoveren van Historische Gebouwen
25. Stichting h' Eerlijk Delfland (stichting ter promotie van streekproducten)
26. TU Delft (Technische Universiteit te Delft)
27. Urban.nl (advies-, organisatie- en projectmanagementbureau voor bureau voor duurzame ontwikkeling)
28. Ville de Lille (gemeente Lille)
29. Woonbron (woningcorporatie)

Bijlage 2: Studiebezoeken aan Huis de Witte Roos in 2011

BEZOEKER	DATUM	AANTAL BEZOEKERS
Architectuurstudenten van Prof Dr. Ir. Paul Meurs (TU-Delft)	25 januari	15
Birgit Dulski, specialist duurzaam restaureren aan Nyenrode Business University en NIBE (Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie)	4 februari	1
Bouwkundestudenten (TU-Delft) o.l.v. universitair docent Ir. Alexander de Ridder en bouwhistorisch onderzoeker Dr. Hielkje Zijlstra.	1 maart	20
Stadsbewoners geïnformeerd over duurzame restauratiemogelijkheden i.v.m. werkzaamheden in hun pand	1 maart	2
Rondleiding burgemeesters uit Hongarije, i.s.m. gemeente Delft	1 april	23
Bezoek Hogeschool Holland i.v.m. een projectopdracht	13 april	7
Europa om de Hoek, Europese projecten konden bezocht worden in heel Nederland, zo ook Huis de Witte Roos	14 mei 2011	Ca. 120
Delegatie uit Kamiyanets Podilsky, Oekraïne ("Door dit bezoek ervaren wij dat met verdergaande maatregelen dan dubbel glas in onze monumentale gebouwen heel veel energie kan worden bespaard" aldus de burgemeester)	26 mei	14
Excursie stucwerk in Delft voor stukadoors o.l.v. Dr. Ir. W.V.J. Freling (wiens proefschrift was gewijd aan historisch stucwerk en die voor deze studie werd geïnspireerd door het stucwerk van Huis de Witte Roos)	4 juni	36
Studiebezoek i.v.m. eigen restauratie	18 aug	2
Monumentendag; unieke kans om kennis te nemen over hoe een monumentaal pand duurzaam wordt gerestaureerd.	10 sept	Ca. 1000
Rondleiding voor Nederlands Bureau voor Monumentenzorg	18 november	3

Bijlage 3: Beurzen

Stichting de Witte Roos heeft in 2011 deelgenomen aan een aantal beurzen:

- Nationale Restauratiebeurs, 14, 15 en 16 april, ‘s-Hertogenbosch
- Beurs Duurzame Restauratie, 30 september 2011 te Utrecht
- Energiebeurs Den Haag, 2 oktober 2011
- Symposium Duurzaam Erfgoed Rotterdam, 12 oktober 2011
- Duurzaam Delft, 11 november 2011
- Statenkwartier Den Haag, 14, 15 e 16 april 30 november 2011

Bijlage 4: Evenementen

Europa om de hoek

Op 14 mei werden er de Europese kijkdagen georganiseerd. Het publiek kon kennis maken met projecten die subsidies krijgen vanuit Europa.

Stichting de Witte Roos maakte vanzelfsprekend van deze gelegenheid gebruik en opende haar deuren. De stichting kon rekenen op ruim 120 bezoekers die zeer enthousiast reageerden op dit bijzondere project.

Rondleidingen

Er zijn verschillende rondleidingen gegeven aan particulieren die zeer geïnteresseerd waren in bepaalde aspecten van duurzaam renoveren. Het ging om particulieren die zelf aan het verbouwen waren en tegen bepaalde aspecten van de renovatie aanliepen of particulieren die willen gaan renoveren en informatie wilden inwinnen.

Open Monumentendag

Uiteraard deed Stichting de Witte Roos weer mee aan deze dag. De bezoekers konden Huis de Witte Roos bezoeken. Omdat de restauratie gaande was konden de bezoekers een goed inzicht krijgen in de complexiteit van dit proces. Er was een expositie over het maken van ornamenten, er werden streekproducten aangeboden en er waren twee zangkoren die hun zangtalenten ten volle benutten. Huis de Witte Roos kon rekenen op ruim duizend bezoekers.

Renonet

De jaarlijkse bijeenkomst van dit kennisnetwerk ging over regenwater in en om het huis. Bij wijze van proef werd de toegang ook opengesteld voor particulieren c.q. omwonenden, vrijgesteld van kosten. De bijeenkomst was inspirerend en werd ook interessant gevonden door de niet professionals.

